

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

w sprawie z powództwa R. A. i M. A.

przeciwko I. C. i D. D.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 16 września 2020 r., sygn. akt I ACa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od pozwanych na rzecz powodów solidarnie kwotę
2700 (dwa tysiące siedemset 00/100) złotych tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją

w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołali się na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wynikającą z zastosowania art. 5 k.c. na korzyść podmiotu, który narusza prawo i zasady współżycia społecznego, a ponadto – odwołanie się do tego przepisu, mimo że przekroczenie terminu przedawnienia było znaczne. Zwrócili również uwagę na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne i potrzebę wykładni przepisów prawa w zakresie przesłanek decydujących o zastosowaniu art. 5 k.c.

Zgodnie z utrwalonym poglądem, oczywista zasadność skargi oznacza, że dla przeciętnego prawnika podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie. Jest tak wtedy, gdy bez wątpienia wystąpiły uchybienia, na które powołuje się skarżący, jest pewne, że miały one wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania argumenty oczywiście uzasadniają zasadność wniesionego środka zaskarżenia. Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań. Zarzucane uchybienia muszą zatem mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne na pierwszy rzut oka (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001, nr 3, poz. 52, z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156 i z dnia 15 czerwca 2018 r., III CSK 38/18, niepubl.).

W okolicznościach sprawy, badając zarzut przedawnienia, Sąd Okręgowy uznał m.in., że dochodzone przez powodów roszczenie, ze względu na jego rodzaj, ze wszech miar zasługiwało na ochronę prawną, a w istocie znaczne opóźnienie w jego dochodzeniu stanowi tylko jeden z elementów uwzględnianych przez sąd przy ocenie podniesienia zarzutu przedawnienia jako nadużycia prawa. Wśród okoliczności, które uzasadniały zastosowanie art. 5 k.c., wskazał m.in., że umowa sprzedaży nieruchomości została zawarta z inicjatywy C. D., która zainicjowała

następnie postępowanie o ubezwłasnowolnienie męża, po stwierdzeniu nieważności umowy sprzedaży doszło do kolejnej sprzedaży nieruchomości za kwotę 280 000 zł, powodowie sprawowali całodobową opiekę nad dwiema niepełnosprawnymi osobami zamieszkującymi w budynku nie uzyskując żadnego wynagrodzenia, a nadto, iż zarzut, że powód wykorzystał brak świadomości sprzedawcy, nie dość, że nie został udowodniony, to nie był racjonalnie możliwy do obrony.

Zestawiając to stanowisko z argumentami wniosku i uwzględniając pozostałe ustalenia faktyczne poczynione w sprawie, nie można było przyjąć, że zastosowanie *in casu* art. 5 k.c. było bezzasadne w sposób oczywisty i elementarny, czego wymaga przyczyna kasacyjna określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Przypomnieć należało zarazem, że art. 5 k.c. wyraża klauzulę generalną o otwartej treści, co zakłada świadome pozostawienie sądom luzów decyzyjnych, mających służyć uelastycznieniu porządku prawnego. Skuteczne powołanie się w tym przypadku na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wymaga wykazania, że sąd w sposób rażący przekroczył granice uznania sędziowskiego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 674/19, niepubl. i - odpowiednio - postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2021 r., V CSK 402/20, niepubl. oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W zakresie, w jakim we wniosku wskazano na istotne zagadnienie prawne i potrzebę wykładni art. 5 k.c., należało zważyć, że zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie może wyczerpywać się w pytaniu o prawidłowość rozstrzygnięcia konkretnej sprawy lub zasadność podniesionych w skardze zarzutów, musi natomiast wykraczać znaczeniem poza rozstrzyganą sprawę, dając sposobność sformułowania tezy o ogólniejszym znaczeniu, co pozwala uczynić zadość publicznoprawnemu celowi skargi kasacyjnej. Charakter klauzuli generalnej wyrażonej w art. 5 k.c. wymaga natomiast, aby decyzja o zastosowaniu tego przepisu była każdorazowo uwarunkowana uwzględnieniem ogółu okoliczności sprawy i zestawieniem ich z regułami słuszności oraz dobrej wiary. Otwarty charakter tej regulacji sprawia, że materia ta nie poddaje się w zasadzie abstrakcyjnym uogólnieniom i nie może stanowić podłoża zagadnienia prawnego w znaczeniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

(por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 czerwca 2020 r., II CSK 22/20, niepubl. i z dnia 12 lutego 2021 r., V CSK 302/20, niepubl.).

Uwagę tę należało odpowiednio odnieść do przyczyny kasacyjnej, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. Wskazywana przez skarżących niejednorodność w orzecznictwie co do uwzględniania „nadmierności” opóźnienia w dochodzeniu roszczenia przy stosowaniu klauzuli nadużycia prawa nie jest następstwem rozbieżnej wykładni art. 5 k.c., lecz wynika z ukierunkowania tego przepisu na kazuistyczną ocenę ogółu okoliczności sprawy, wśród których zachowanie wierzyciela, w tym opóźnienie w dochodzeniu roszczenia, stanowi jeden z elementów (por. np. ostatnio wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2020 r., I CSK 724/18, niepubl., w którym uznano, że fakt wytoczenia powództwa ponad 10 lat po upływie terminu przedawnienia nie przesądzał o nieskuteczności zarzutu nadużycia prawa przez podniesienie zarzutu przedawnienia). Zróżnicowany rezultat tej oceny w poszczególnych sprawach, opartej na zindywidualizowanych okolicznościach, nie może być utożsamiany z rozbieżnościami w orzecznictwie, o których mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Należało także dodać, że zgodnie z ugruntowanym stanowiskiem kwalifikacja podniesienia zarzutu przedawnienia jako nadużycia prawa możliwa jest także wtedy, gdy przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia obciążają wierzyciela (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., V CSK 242/09, OSNC 2010, nr 11, poz. 147 i z dnia 22 lutego 2019 r., IV CSK 121/18, OSNC-ZD 2020, nr B, poz. 30).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., nie dostrzegając podstaw do odstąpienia od wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c. reguły odpowiedzialności za wynik sprawy.